

НАЦІОНАЛЬНИЙ
МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені О. О. БОГОМОЛЬЦЯ

Національна академія
медичних наук України

МАТЕРІАЛИ

науково-практичної конференції з міжнародною участю
до Всесвітнього дня здоров'я 2025 р.

«ЗДОРОВИЙ ПОЧАТОК ЖИТТЯ –
ЗАПОРУКА БЛАГОПОЛУЧНОГО МАЙБУТНЬОГО»

4 квітня 2025 р.
Національний медичний університет імені О.О. Богомольця
Київ

**Національний медичний університет імені О.О. Богомольця
Національна академія медичних наук України**

**МАТЕРІАЛИ
науково-практичної конференції з міжнародною участю
до Всесвітнього дня здоров'я 2025 р.**

**ЗДОРОВИЙ ПОЧАТОК ЖИТТЯ –
ЗАПОРУКА БЛАГОПОЛУЧНОГО МАЙБУТНЬОГО»**

**4 квітня 2025 р.,
м. Київ**

Київ
НМУ імені О.О. Богомольця
2025

Відповідальні за випуск:

завідувач кафедри громадського здоров'я ЗВО НМУ імені О.О. Богомольця,
професор **Грузєва Т.С.**

директор Навчально-наукового інституту громадського здоров'я та
профілактичної медицини ЗВО НМУ імені О.О. Богомольця, професор
Паламар Б.І.

професор кафедри громадського здоров'я ЗВО НМУ імені О.О. Богомольця,
доцент **Галієнко Л.І.**

доцент кафедри громадського здоров'я ЗВО НМУ імені О.О. Богомольця, доцент
Іншакова Г.В.

Здоровий початок життя – запорука благополучного майбутнього: матеріали
науково-практичної конференції з міжнародною участю до Всесвітнього дня
здоров'я 2025 р., 4 квіт. 2025 р. К., 2025. 117 с.

У матеріалах щорічної науково-практичної конференції з міжнародною участю до Всесвітнього дня здоров'я 2025 р., який проводиться під гаслом «Здоровий початок життя – запорука благополучного майбутнього», висвітлено актуальні питання здоров'я матерів і дітей, розбудови системи громадського здоров'я, міжнародної, міжсекторальної та міждисциплінарної співпраці у сфері громадського здоров'я, доступності і якості медичної допомоги. Розкрито сучасні виклики та загрози для здоров'я населення епідемічного, екологічного, соціально-економічного, воєнного характеру, напрями боротьби з неінфекційними та інфекційними захворюваннями, профілактичні стратегії в охороні здоров'я, охарактеризовано соціально-економічні та екологічні детермінанти здоров'я тощо.

ЗДОРОВ'Я МАТЕРІВ І ДІТЕЙ ЯК ПРІОРИТЕТ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я

Грузєва Т.С., Паламар Б.І., Гречишкіна Н.В., Іншакова Г.В.

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, м. Київ, Україна

Стан здоров'я матерів і дітей є ключовим елементом для досягнення соціальної та економічної стабільності й поступу. Підтримка репродуктивного здоров'я жінок і створення сприятливих умов для розвитку дітей мають вирішальне значення для зниження ризику захворювань у майбутньому, підвищення якості освіти, продуктивної зайнятості та загального добробуту населення. Саме тому турбота про здоров'я матерів і дітей визначається як важливий пріоритет у соціальній політиці держав і громад.

Цільові індикатори стану материнського й дитячого здоров'я входять до складу Цілей сталого розвитку як на глобальному, так і на національному рівнях. В межах Глобальної стратегії охорони здоров'я жінок, дітей і підлітків (2016–2030 рр.) сформульовано амбітні завдання щодо збереження життя та підвищення якості медичної допомоги. Саме цій тематиці присвячений Всесвітній день здоров'я 2025 року, який проходить під гаслом «Здоровий початок, обнадійливе майбутнє», акцентуючи увагу на збереженні життя матерів та новонароджених.

Попри досягнутий прогрес за останні два десятиліття, зокрема зниження материнської смертності на 38%, неонатальної - на 44% та дитячої смертності до п'яти років - майже удвічі, рівні цих показників залишаються надто високими. Щороку помирають близько 287 тис. жінок під час вагітності та пологів, 2,3 млн новонароджених і відбувається 2 млн мертвонароджень. Серед основних причин материнських та малюкових втрат - відсутність доступу до якісних медичних послуг та нерівність у їх наданні. За інформацією ВООЗ, багато ускладнень, пов'язаних з вагітністю, залишаються невиявленими та не отримують належного лікування. У результаті щорічно не менше 40 млн жінок стикаються з хронічними наслідками для здоров'я, що виникають після пологів.

Вагомою причиною нездоров'я матерів і новонароджених є прояви нерівності у здоров'ї та його охороні. У країнах з низьким доходом ризик материнської смерті у 33 рази вищий, ніж у країнах з розвиненою економікою і високими доходами.

Проблему ускладнюють ранні вагітності, зокрема серед підлітків. Щороку їх фіксується до 21 млн, половина з яких - небажані. Близько 50% небажаних

вагітностей завершуються небезпечними абортами, що значно підвищує ризик смерті та ускладнень.

ВООЗ вказує на необхідність боротьби з основними причинами материнської смерті, насамперед, з сильною кровотечею, інфекціями, гіпертонією, ускладненими пологами та абортами. Для життя і здоров'я новонароджених критичними є передчасні пологи, асфіксія, вроджені вади, інфекції. Провідною причиною смерті дітей до 5 років виступають респіраторні інфекції, діарейні захворювання, кір, малярія, недоїдання та захворювання новонароджених.

Понад половина випадків дитячої смертності у світі зумовлена патологічними станами, виникнення та наслідки яких можливо було б попередити або успішно вилікувати за умов своєчасного доступу до якісної медичної допомоги та загального покращення умов життя дітей. Ефективна профілактика та зниження рівня дитячої смертності потребують комплексного впровадження заходів, серед яких - забезпечення професійного медичного супроводу під час пологів, належного післяпологового догляду, підтримка грудного вигодовування, збалансованого та адекватного дитячого харчування, проведення імунопрофілактики, а також своєчасна діагностика й лікування найпоширеніших дитячих захворювань.

Запобігання материнській смертності базується на реалізації заходів, спрямованих на попередження небажаних вагітностей, забезпечення рівного доступу до високоякісної медичної допомоги в антенатальний, інтранатальний і постнатальний періоди, усунення причин материнської смертності, захворюваності й інвалідності, а також на зміцненні репродуктивного здоров'я жінок у цілому.

Досягнення стійкого зниження показників материнської та дитячої смертності неможливе без міждисциплінарного підходу, який включає не лише вирішення біомедичних причин, але й урахування впливу широкого кола соціальних, економічних та екологічних детермінант здоров'я. Серед таких чинників особливої уваги та заходів протидії потребують соціальна нерівність, економічна нестабільність, харчова незбалансованість, обмежений доступ до безпечної води та санітарії, вплив екологічних ризиків, насильство, збройні конфлікти тощо.

Збереження і зміцнення здоров'я матерів і дітей є стратегічним пріоритетом діяльності ВООЗ, яка активно працює над зниженням глобального тягаря материнської й дитячої смертності шляхом формування доказової бази, надання науково обґрунтованих клінічних і програмних рекомендацій, розробки

міжнародних стандартів, а також забезпечення технічної підтримки державам-членам у розробці та реалізації національних політик і програм.

У цьому напрямі ВООЗ ініціювала прийняття низки глобальних стратегічних документів, серед яких: Глобальний план дій щодо посилення ролі систем охорони здоров'я у боротьбі з міжособистісним насильством, зокрема проти жінок, дівчат і дітей (2016–2030 рр.); Глобальна стратегія охорони здоров'я жінок, дітей і підлітків (2016–2030 рр.); Глобальні стратегії сектора охорони здоров'я щодо ВІЛ, інфекцій, що передаються статевим шляхом, та вірусного гепатиту.

Ключовими положеннями Глобальної стратегії охорони здоров'я жінок, дітей і підлітків (2016–2030 рр.) є три взаємопов'язані цілі: «вижити», тобто подолати запобіжну смертність; «процвітати» - досягти повного фізичного, психічного та соціального благополуччя; «змінювати» - формувати сприятливе середовище для реалізації прав і потреб жінок і дітей. Для досягнення цих цілей необхідно інвестувати в ефективні, науково доведені втручання, серед яких - надання якісної медичної допомоги під час вагітності, своєчасне виявлення ускладнень, екстрена акушерська допомога, а також спеціалізований догляд за недоношеними та маловаговими новонародженими.

У межах ініціативи «Кожна жінка, кожен новонароджений – скрізь» реалізуються заходи, спрямовані на розширення доступу до критично важливих служб екстреної акушерської допомоги, догляду за новонародженими, послуг із планування сім'ї та інших компонентів комплексного репродуктивного здоров'я.

Одним з актуальних напрямів діяльності ВООЗ є розроблена у співпраці з глобальними партнерами Дорожня карта з подолання післяпологової кровотечі на період 2023–2030 років, яка включає конкретні цілі, заходи, етапи проведення наукових досліджень, формування нормативної бази, програмної реалізації та інформаційно-просвітницької роботи, орієнтованої на профілактику та запобігання смерті внаслідок даного ускладнення.

У рамках виконання Порядку денного у сфері сталого розвитку на період до 2030 року в Європейському регіоні ВООЗ розроблено План дій щодо сексуального та репродуктивного здоров'я, що ставить за мету забезпечення для кожної людини можливості робити свідомий вибір щодо власного сексуального й репродуктивного життя, гарантування повної реалізації пов'язаних з цим прав, досягнення найвищого можливого рівня здоров'я й благополуччя у цій сфері, а також усунення несправедливих бар'єрів до доступу послуг охорони здоров'я.

В Україні зменшення материнської смертності та мінімізацію смертності, якій можна запобігти, серед дітей віком до 5 років включено до національних

Цілей у сфері сталого розвитку. Документом «Цілі у сфері сталого розвитку. Україна» передбачено знизити материнську смертність до 2030 р. до 11,2 на 100 тис. 100 000 живонароджених; мінімізувати смертність, якій можна запобігти, серед дітей віком до 5 років до 6-7 на 100 тис. живонароджених.

Стратегією розвитку системи охорони здоров'я на період до 2030 року визначено, що захист та заохочення материнства, охорона здоров'я матерів та дітей гарантовані державою, необхідні для відтворення населення та відновлення людського потенціалу всієї країни. Одним із завдань Стратегії є впровадження комплексних заходів з підтримки материнства та дитинства, зокрема спрямованих на збільшення народжуваності, завдяки розвитку та підтримки репродуктивних технологій, зменшення дитячої смертності та подальшого масштабування послуг ранньої діагностики та технологій раннього втручання. Операційним планом заходів з реалізації у 2025-2027 роках Стратегії розвитку системи охорони здоров'я на період до 2030 року передбачено впровадження комплексних заходів з підтримки материнства та дитинства, зокрема спрямованих на збільшення народжуваності, завдяки розвитку та підтримки репродуктивних технологій, зменшення дитячої смертності та подальшого масштабування послуг ранньої діагностики та технологій раннього втручання.

У 2025 році, у Всесвітній день здоров'я, розпочинається глобальна інформаційна кампанія, присвячена проблемам охорони здоров'я матерів і новонароджених, яка має на меті консолідувати зусилля міжнародної спільноти для ліквідації материнської та дитячої смертності, якій можна запобігти, а також акцентувати увагу на довготривалому благополуччі жінок і дітей. Основними завданнями кампанії є: підвищення поінформованості про проблеми виживання матерів і новонароджених, просування пріоритетності інвестицій у заходи зміцнення здоров'я жінок і дітей, підтримка батьків і медичних працівників, які надають невідкладну допомогу, а також поширення достовірної медичної інформації щодо ведення вагітності, пологів і післяпологового догляду.

У зв'язку з цим ВООЗ звертається з ключовими закликами до політичних лідерів, майбутніх батьків, сімей, осіб, що здійснюють догляд, а також широкої громадськості, наголошуючи на необхідності спільних дій задля забезпечення здорового старту для кожної матері й дитини.